

I 2021 vandt Ørstedes Haver på Frederiksberg Renoverprisen. Udgangspunktet for renoveringen var en trist betonbygning opført i 1968, der gik under øgenavnet "Frederiksbergs grimme bygning". Det ry er heldigvis vendt gennem renoveringen, der byder på en ny klimaskærm med åbne glaskarnapper, der giver både mere lys, mindre støj og beskytter mod vind og vejr. I dag er Ørstedes Havers altangange blevet et sted, hvor beboerne mødes uformelt og kan skabe små oaser med beplantning og lys, præcis som de ønsker.

Kolofon

Redaktionsgruppe:

GI

Realdania

Dorthe Bendtsen, Racconto

Helene Fritzemeier, Advice A/S

Fotograf af renoveringerne:

Thomas Rockall Muus

Fotos af eksisterende forhold tilhører projekterne

Grafisk tilrettelæggelse:

Tina Therese de Krak, Advice A/S

Trykkeri:

Frederiksberg Bogtrykkeri A/S

Oplag: 315

ISBN: 978-87-93527-05-8

BÆREDYGTIGE BYGNINGER ER DEM, DER BESTÅR

Byggeri skal ikke være nyt for at være godt. Tværtimod ser vi ofte, hvordan kreative hoveder og dygtige hænder får gamle bygninger til at spire. Det skal vi huske at sætte pris på – for det er med til at sikre sammenhængskraften i vores samfund. Giver vi op på slidte boligbyggerier, tomme institutioner eller forladte fabrikker, efterlader vi huller, der ikke bare skæmmer visuelt. Vi taber også historie og kultur. Vi taber meget af det, der binder os sammen. Derfor bør vi hylde renoveringer, som giver ny værdi og nytte – i vores byer og landdistrikter.

Renoveringer er også afgørende, når vi vil sikre en bæredygtig byggesektor. Byggeriet i Danmark står foran en ny grøn æra, og med den nationale strategi for bæredygtigt byggeri fra marts 2021 er kursen sat for en ambitiøs omstilling af den danske bygge- og anlægssektor. De mest bæredygtige bygninger er dem, der består – også om 100 år – og langt de fleste af fremtidens bygninger står her allerede nu.

Netop bæredygtighed er et fokuspunkt, når Renoverprisen i år markerer 10-års jubilæum. Gennem årene har prisen tydeliggjort, hvordan kreativitet og engagement kan revitalisere eksisterende byggeri. At holde vedvarende fokus på dette tjener Renoverprisen til stor ære. Flere end 1.300 fremragende projekter har været indstillet i årenes løb.

Blandt de nominerede i år finder vi en forladt seminariebygning, der nu er et svanemærket børnehus i Søborg, og omdannelsen af Det Gamle Posthus i Brædstrup, som er blevet til restaurant og boliger. Med respekt for den kulturhistoriske arv er bygningerne forvandlet og samler nu mennesker på ny i lokalområdet. Det er værd at fejre.

Et visionært projekt fra den almene boligsektor er også blandt de nominerede. Det glæder mig, at der ikke nødvendigvis er en modsætning mellem at bygge billige boliger og være bæredygtig frontløber. Totaløkonomi, digitalisering, energieffektivisering, godt indeklima, fællesfaciliteter og biodiversitet er nøgleord. Det er Ellebo Blok 3 i Ballerup et godt eksempel på.

Årets ni nominerede projekter på tværs af de tre kategorier tjener alle som bred inspiration for bæredygtige renoveringer. Lad os blive begejstrede og inspirerede. Og lad os hylde holdindsatsen, som er en af de vigtigste byggesten. Fra mig skal lyde et stort tillykke til de nominerede – og til Renoverprisen med 10-års jubilæet!

Christian Rabjerg Madsen
Indenrigs- og boligminister

INDHOLD

04 | **FRA 144 INDSTILLINGER TIL
9 NOMINEREDE PROJEKTER**

JUBILÆUMSKATEGORI ERHVERV

08 | **NH COLLECTION COPENHAGEN**
– NOMINERET TIL RENOVERPRISEN

16 | **SILJANGADE**
– NOMINERET TIL RENOVERPRISEN

24 | **RET TEN I AARHUS – ERHVERVSARKIVET**
– NOMINERET TIL RENOVERPRISEN

JUBILÆUMSKATEGORI BOLIG

34 | **FABERS FABRIKKER**
– NOMINERET TIL RENOVERPRISEN

44 | **DET GAMLE POSTHUS I BRÆDSTRUP**
– NOMINERET TIL RENOVERPRISEN

50 | **ELLEBO BLOK 3**
– NOMINERET TIL RENOVERPRISEN

JUBILÆUMSKATEGORI INSTITUTIONER

60 | **DTU - AUDITORIEBYGNING 116**
– NOMINERET TIL RENOVERPRISEN

68 | **BØRNEHUSET PALET TEN**
– NOMINERET TIL RENOVERPRISEN

76 | **VESTSALEN I FÆNGSLET**
– NOMINERET TIL RENOVERPRISEN

FRA 144 INDSTILLINGER TIL 9 NOMINEREDE PROJEKTER

NOMINERINGSUDVALGET

Karen Mosbech er formand for nomineringsudvalget. Hun er tidligere administrerende direktør i Freja Ejendomme og medstifter af ejendoms-selskabet Home.Earth. Karen er uddannet arkitekt.

Henrik Mielke repræsenterer de udførende fag i udvalget. Han er Adm. Direktør og Koncernchef i MT Højgaard Holding, der varetager alle former for entreprenøropgaver – herunder renovering. Henrik Mielke er uddannet murer og ingeniør.

Kasper Lynge er viceinstitutleder for Institut for Byggeri og Bygningsdesign ved Aarhus Universitet. Han har tidligere været netværksleder for InnoBYG, byggebranchens innovationsnetværk for bæredygtigt byggeri. Kasper er uddannet civilingeniør og Ph.d.

Lisbet Wolters er stadsarkitekt i Vejle Kommune. Lisbet sidder også i det særlige bygningssyn, der arbejder med fredede bygninger. Hun har været medejer af det tidligere Årstiderne Arkitekter. Lisbet er uddannet arkitekt.

De fem nomineringskriterier

Alle indstillede projekter bedømmes ud fra følgende kriterier:

Bæredygtighed: Klimahensyn og bæredygtighed er tænkt ind i alle projektets faser og i selve løsningen. Fra genanvendelige, miljørigtige og eventuelt genbrugte materialer i etableringsfasen til ressourceforbrug på byggepladsen og bygningens daglige drift – fx i form af energioptimering.

Brugskvalitet og bidrag til omgivelserne: Projektet fungerer optimalt og vurderes positivt af brugerne. Samtidig gør projektet en forskel for de nære omgivelser ved at bidrage med sociale, arkitektoniske og oplevelsesmæssige kvaliteter.

Udførelseskvalitet og værdiforøgelse: Håndværk, rådgivning og arkitektur i projektet er udført på et højt fagligt niveau. Løsningen har desuden givet et værdiløft – både for bygningen, for ejerne og for brugerne.

Eksempelværdi: Projektet rummer et potentiale for at danne skole og udvikle renoveringsdisciplinen. Gennem de konkrete løsninger tjener det som eksempel og inspiration for andre – både i stor og lille skala.

Samarbejde: I alle led af byggeprocessen har samarbejdet mellem bygherre, rådgivere, udførende, brugere og myndigheder været velfungerende og eksemplarisk.

FEM SKRIDT MOD KÅRING AF DANMARKS BEDSTE RENOVERINGER

INDSTILLINGER

Fra den 3. januar til den 1. marts indstilles der renoveringsprojekter til Renoverprisen. Det blev til 144 indstillinger i 2022.

UDVÆLGELSE AF FAVORITTER

Efter indstillingsperioden er afsluttet, påbegynder nomineringsudvalget det omfattende arbejde med at vurdere de indstillede projekter med udgangspunkt i de fem nomineringskriterier. Nomineringsudvalget udvælger en liste over favoritter, der skal undersøges nærmere. I år valgte nomineringsudvalget 21 favoritter fordelt på tre jubilæumskategorier bolig, erhverv og institutioner i anledning af prisens 10-års jubilæum.

AFSTEMNING

Et valgkollegium af knap 90 repræsentanter fra byggebranchen kan i juli og august stemme på deres favoritter blandt de nominerede. Fordi det i år er 10. gang Renoverprisen kårer Danmarks bedste renovering, er der ikke bare én, men tre vindere. Vinderne er de projekter, der får flest stemmer i hver sin kategori.

NOMINERING

De 21 favoritter undersøges nærmere af BUILD – Institut for Byggeri, By og Miljø, og det er på denne baggrund, at nomineringsudvalget snævrer feltet ned til ni projekter – tre i hver jubilæumskategori. Inden de endeligt nomineres, undersøges de entrepriseretlige forhold nærmere af advokatselskabet Molt Wengel, ligesom nomineringsudvalget besigtiger projekterne. De ni projekter blev offentliggjort den 30. juni 2022.

KÅRING

Vinderne af Renoverprisen 2022 kåres ved en prisfest den 8. september 2022.

JANUAR • FEBRUAR • MARTS • APRIL • MAJ • JUNI • JULI • AUGUST • SEPTEMBER

NOMINERED E TIL RENOVERPRISEN

BYGNINGER, VI ARBEJDER I

144 renoveringer fra hele Danmark var i år indstillet til Renoverprisen. Tre unikke projekter har fundet vej gennem nomineringsudvalgets nåleøje og er nomineret i jubilæumskategorien Erhverv.

**NH COLLECTION
COPENHAGEN**

ØRKENFORTET KAN NU INDTAGES AF ALLE

I 1962 stod B&W’s tidligere administrationsbygning på Christianshavn færdig. Bygningen, der blev kaldt Ørkenfortet, lå utilnærmelig og lukket på kanten af Københavns Havn, indtil en renovering med respekt for den oprindelige arkitektur fik den åbnet, så der nu er kommet nyt liv i området.

Jubilæumskategori
Erhverv

Areal
Over 20.000 m2

Sted
København K

Bygherre
ATP Ejendomme

Arkitekt
Arkitema,
Henning Larsen
Architects og
ERIK Arkitekter

Ingeniør
NCC Engineering

Rådgiver
Niras

Entreprenør
NCC

Bygningen, der er tegnet af Palle Suenson, har ændret funktion fra kontor til luksushotel. Grundtanken i renoveringen har været, at så meget som muligt af den oprindelige bygning skulle bevares – for både bæredygtighedens og arkitekturens skyld. Det var også et krav fra kommunen, at det arkitektoniske facadeudtryk ikke måtte ændres.

Betonkonstruktionen er bevaret

Den oprindelige betonkonstruktion, der blev støbt in situ med slanke betonsøjler, er bevaret bortset fra et område i midten af den dybe bygning. Her er nemlig fjernet dæk ned til første sal for at skabe et atrium, der trækker lys ned til værelser og hotelgange. Det var en sidegevinst, der sparede tid i byggeperioden og minimerede trafikken i nabolaget, at materialer og præfabrikerede elementer, f.eks. badekabiner og installationsskakker, kunne hejSES ind i bygningen via atriet.

Nye vinduer og facadeelementer ligner de gamle

De oprindelige facadeelementer af beton var i dårlig stand og uisolerede. De blev nøje undersøgt for farve og tilslagsmateriale, og udtrykket af de nye elementer er genskabt med den samme farve som de oprindelige. Elementerne er nu forsynet med 75 mm isolering, og for at få plads i forhold til

konstruktionen har det været nødvendigt at rykke facadeplanet tilsvarende udad. De nye facadeelementer er lettere end de gamle og belaster derfor de spinkle betonsøjler mindre.

Også vinduerne er fornyet. De gamle bronzevinduer udgjorde én stor kuldebro, og de kunne ikke med succes tætnes og isoleres. De nye vinduer med lavenergiruder er udformet med udgangspunkt i de oprindelige med spinkle sprosser og en farve som patineret bronze.

Modulet er fastholdt

Det har fra starten været et krav, at modulet for såvel nye facadeelementer som vinduer skulle være det samme som før, og dette modul går endda igen i en helt ny tagetage. Her er facaderne holdt i et andet og lettere formsprog for at tydeliggøre, at det er en ny tilføjelse. I tagetagen er indrettet store hotelsuiter, og på taget er der grønt sedumtag, der bidrager til at opsuge regnvand.

Forsvarsværkerne falder

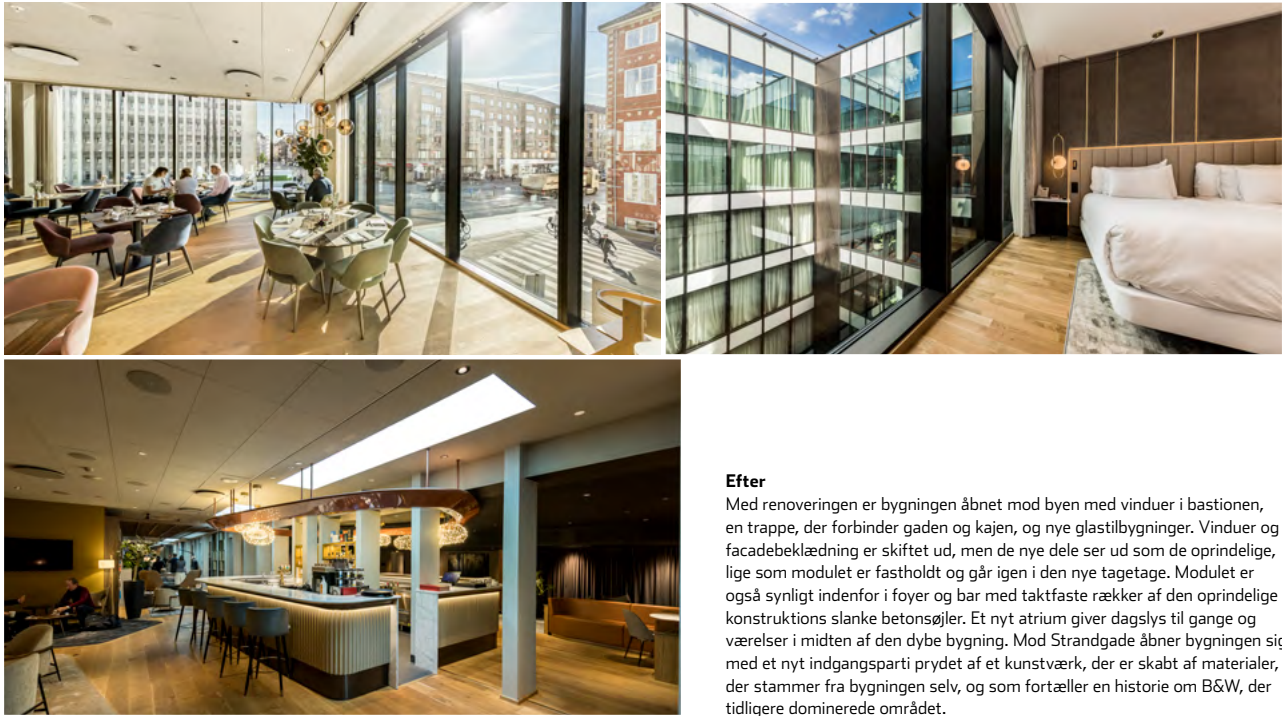
Det var bygningens placering på en massiv bastion hævet over gadeniveau, der gav den tilnavnet Ørkenfortet. Bastionen eller plinten indeholdt to etager til parkering, men i dag er den øverste bygget om til bl.a. køkken. Ændringen fra parkering —>

—> til arbejdsområde stiller krav om isolering og dagslys, og derfor er der etableret nye vinduesåbninger. Det har krævet respekt for arkitekturen at indpasse de nye vinduers størrelse og antal uden at ødelægge plintens tyngde. Plintens betonblokke var massive, men i dag er de skiftet ud til elementer, der indeholder isolering og ser ud som de oprindelige. Oven på bastionen er desuden opført en tilbygning med glasvægge, som yderligere bidrager til, at bygningen åbner sig mod gaden.

Alle er velkomne
Energiforbruget er reduceret med styring af lys og indeklimate, der er etableret havvandskøling, og hotellets drift indgår også i den valgte bæredygtighedsprofil, der ikke kun er godt for klimaet, men også efterspørges af mange konferenc kunder og hotelgæster. Er man ikke hotelgæst, er man alligevel velkommen i foyeren, baren og den kommende restaurant, for hotellet åbner sig nu mod omverdenen og skaber med en ny trappeforbindelse mellem kajen, gaden og Knippelsbro liv omkring sig.

Efter
Med renoveringen er bygningen åbnet mod byen med vinduer i bastionen, en trappe, der forbinder gaden og kajen, og nye glastilbygninger. Vinduer og facadebeklædning er skiftet ud, men de nye dele ser ud som de oprindelige, lige som modulet er fastholdt og går igen i den nye tagetage. Modulet er også synligt indenfor i foyer og bar med taktfaste rækker af den oprindelige konstruktions slanke betonsøjler. Et nyt atrium giver dagslys til gange og værelser i midten af den dybe bygning. Mod Strandgade åbner bygningen sig med et nyt indgangsparti prydet af et kunstværk, der er skabt af materialer, der stammer fra bygningen selv, og som fortæller en historie om B&W, der tidligere dominerede området.

Før
Før renoveringen levede bygningen op til sit kaldenavn Ørkenfortet, fordi den lå utilnærmeligt hævet på sin lukkede bastion uden kontakt med hverken gaden, broen eller kajen.

4 GODE GRUNDE

Karen Mosbech giver her sin begrundelse for, hvorfor NH Collection Copenhagen nomineres til Renoverprisen 2022.

- 1 "Det særlige ved renoveringen af NH Collection Copenhagen, er transformationen af et tidligere lukket hus, som københavnernes igennem mange år har kaldt Ørkenfortet i en lidt nedladende forstand, der nu er blevet fuldstændig åbent og indbydende. Alle kan gå ind og få en drink, der virker venligt og imødekomende, og så har de åbnet op mod vandet og investeret i at lave trapper og belægning, som inviterer inden for og dermed bidrager til omgivelserne."
- 2 "København har få renoveringer, hvor man har tilføjet nyt, hvorimod det her projekt er et meget vellykket eksempel på, at de har taget den oprindelige arkitektur, brugt de samme dimensioner og det samme formsprog, men moderniseret det til 2022. Det synes jeg er meget dygtigt arkitektarbejde."
- 3 "Da de besluttede at gå efter en DGNB-certificering og fandt ud af, at de nærmede sig muligheden for guld, gav de den en sidste skalle for at komme helt i mål. Det illustrerer et fantastisk samarbejde mellem ejeren og de udførende, og det, synes jeg, er et godt eksempel på, at hvis du er modig og samarbejder, så kan du komme virkelig langt."
- 4 "Lige fra starten har de haft et hovedgreb om at bevare, og det hører vi ikke så ofte blive italesat på samme måde. De har virkelig gjort sig umage med at prøve at bevare vinduer og trapper, og det er kun ved myndighedskrav, konstruktionskrav eller lignende, at de har givet efter. Og det, synes jeg, er inspirerende."

SILJANGADE

NYT INDHOLD PÅ HYLDERNE MED CO- WORKING OG CO-LIVING

En tidligere bogcentral på Amager fra 1967 byder efter en transformation på nyt liv i både bygning og område. Et særligt koncept, hvor bolig- og erhvervsareal hænger sammen, er skræddersyet til yngre iværksættere, der kan lade kreativiteten flyde frit i de rå rammer.

Realiseret
2021

Jubilæumskategori
Erhverv

Areal
5.001 – 20.000 m²

Sted
København S

Bygherre
NREP

Arkitekt
JUUL FROST ARKITEKTER

Ingeniør
MOE A/S

Entreprenør
Jönsson Entreprise A/S

Den tidligere lagerbygning rummer i dag 138 lejligheder på 48-86 m². Her kan folk med egen virksomhed og CVR-nummer både bo og arbejde i samme lejemål. 60 % er erhvervsareal, og med kombinationen af funktioner kan udgifterne til bolig og kontor samles. Når man genanvender en eksisterende bygning, får man noget ekstra forærende, for lejemålenes store rumhøjde, råhed og historie havde man ikke fået i et nyt byggeri.

Fællesskab i fokus

Nogle lejligheder har direkte adgang til egen gårdhave, andre til en privat altan, mens tagterrassen er fælles for alle. Fællesskabet er især tydeligt i stueetagen, der indeholder en lang række fælles-faciliteter som fitnessrum, vaskeri, mødelokaler og forskellige opholds- og arbejdsområder. Her ligger også et professionelt køkken, der sælger måltider både til beboerne og alle andre, der har lyst. Også i baggården kan alle komme forbi og hente forudbestilte, økologiske grøntsager. Bygningen med de mange forskellige tilbud er derfor i brug døgnet rundt og bidrager til at gøre det tidligere industrikvarter mere levende.

Bæredygtig på flere måder

Fordi bygningen blev opført som bogcentral, er betonkonstruktionen kraftigt dimensioneret og kan bære og tåle lidt af hvert. Konstruktionen med

moduler på seks meter er bevaret, og søjler og dæk er afrenset for maling, så betonens råhed er synlig. Det giver god mening i et bæredygtighedsperspektiv at bevare konstruktionerne, men det giver også inspirerende rum med en synlig historie, fordi overfladerne, gamle beslag og andre spor efter bygningens liv er bevaret. Nye tilføjelser er lige så rå, for gulvet er af beton, og nye installationer er ført synligt på vægge og under lofter. Hvor det har været nødvendigt at tilføje konstruktionsstål, har det bare fået lov til at stå med grundmaling. Nogle steder står nye tiltag derimod i helt andre materialer som træ eller glas og skaber kontrast til de rustikke overflader.

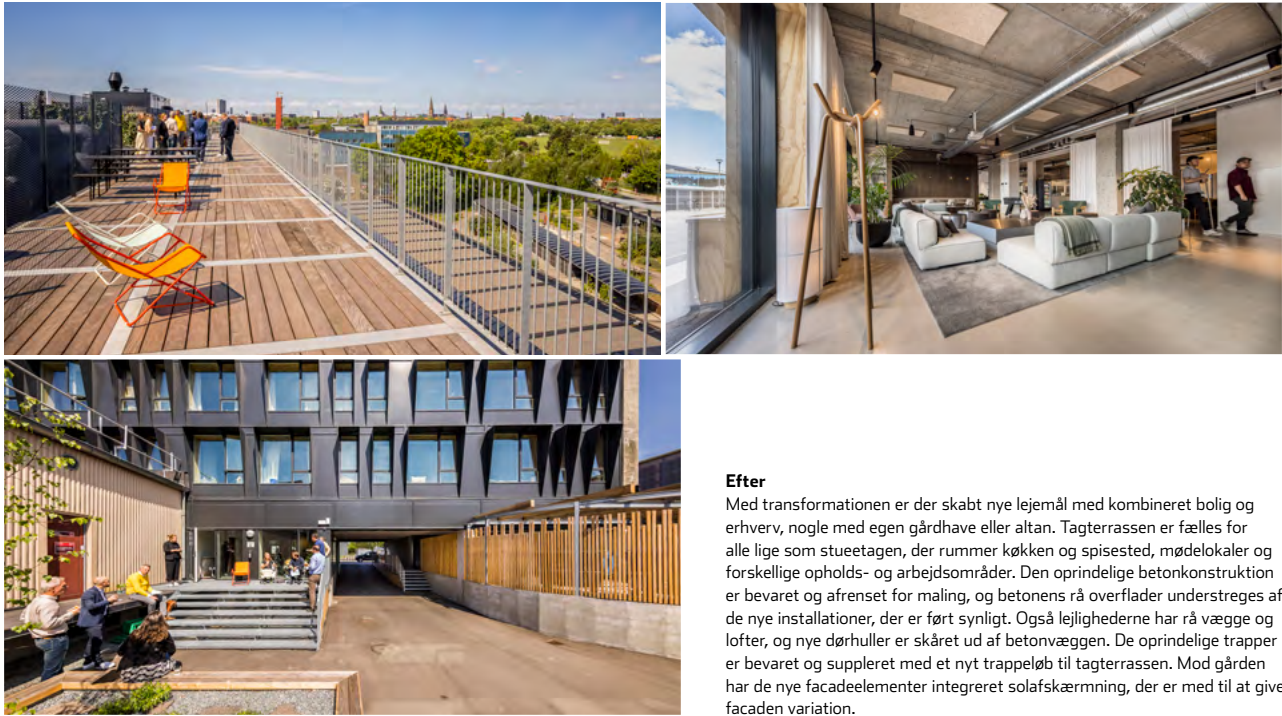
Facadeelementer kan fjernes

De gamle facader var meget slidte og skulle skiftes ud. Hvor de nye facader mod gaden er plane, har facadeelementerne mod gården integreret solafskærmning, der giver facaden relief. Der er fire typer elementer, der med varieret placering yderligere bidrager til en levende facade. Facademodulerne er af aluminium og omfatter udover solafskærmningen også vinduer og isolering. Modulerne kan afmonteres enkeltvis, så de let kan repareres eller skiftes ud, og denne mulighed for løbende vedligeholdelse og udskiftning bidrager til at forlænge bygningens levetid.

→ **Åbenhed og tillid i processen**
Den tætte sammenhæng mellem bolig- og erhvervsareal er en ny model i Danmark og har krævet et fleksibelt samarbejde for at lykkes. Kommunen har defineret kvarteret som såkaldt kreativ zone, som har muliggjort den særlige erhvervsboligtype, og der skulle efterfølgende administreres efter to forskellige reglementer for hhv. erhverv og bolig. For byggeriets parter har det krævet en åben dialog, når løsninger, metoder og udfaldskrav ikke var efter normal standard, og bygherren måtte f.eks. have tillid til, at akustikken i lejemålene nok først blev i orden, når møbler og inventar var på plads. Projektet har således afprøvet nye måder og metoder, der baner vejen for lignende eksperimenter.

Efter
Med transformationen er der skabt nye lejemål med kombineret bolig og erhverv, nogle med egen gårdhave eller altan. Tagterrassen er fælles for alle lige som stueetagen, der rummer køkken og spisesed, mødelokaler og forskellige opholds- og arbejdsområder. Den oprindelige betonkonstruktion er bevaret og afrenset for maling, og betonens rå overflader understreges af de nye installationer, der er ført synligt. Også lejlighederne har rå vægge og lofter, og nye dørhuller er skåret ud af betonvæggen. De oprindelige trapper er bevaret og suppleret med et nyt trappeløb til tagterrassen. Mod gården har de nye facadeelementer integreret solafskærmning, der er med til at give facaden variation.

Før
Før renoveringen havde den tidligere bogcentral meget ensformige og triste facader, og der var ikke meget liv i hverken bygningen, baggården eller området.

4 GODE GRUNDE

Henrik Mielke giver her sin begrundelse for, hvorfor Siljagade nomineres til Renoverprisen 2022.

1 "Særligt unge iværksættere, som vi også møder her på Siljagade, får mulighed for at arbejde med deres iværksætteri fra deres bopæl, hvilket er en stor fordel. Det, synes jeg, er noget helt særligt, som bør fremhæves. Man har fået skabt nogle faciliteter, der gør, at man har et fælles community, hvor man kan mødes i nogle gode rum og både holde møder, have socialt samvær og gøre brug af hinanden."

2 "Det, der kan inspirere andre ved Siljagade som projekt, er, at man har konverteret en gammel industribygning til et spændende iværksætermiljø, hvor man kombinerer bolig og erhverv i ét. Det synes jeg kan inspirere særligt kommuner landet over til at have lidt mere mod på at åbne op for nye måder at bo og arbejde på."

3 "Det er altid bæredygtigt at konvertere en eksisterende ejendom til anden brug frem for at rive den ned. Her har man brugt og været tro mod de gamle konstruktioner, der er meget synlige i byggeriet. Derfor har man heller ikke brugt unødvendige ressourcer på at få det til at ligne noget andet, end det oprindeligt var."

4 "Projektet bidrager rigtig godt til omgivelserne og nærmiljøet, fordi det er åbent for alle. Det betyder, at man kan komme ind og bruge faciliteterne og være en del af stedet, selvom man ikke bor der."

**RETTEEN I AARHUS –
ERHVERVSARKIVET**

RETTE

EN

SAT I

LANGTIDSHOLDBARE

LOKALER

I det centrale Aarhus ligger ‘Smykkeskrinet’ fra 1902, tegnet af Hack Kampmann og fredet i 1988. Bygningen er blevet stort set usynligt restaureret, mens nye tiltag er lette at aflæse som moderne tilføjelser til den gamle bygning – en fællesnævner er høj kvalitet og lang levetid.

Realiseret
2021

Jubilæumskategori
Erhverv

Areal
501 – 5.000 m2

Sted
Aarhus

Bygherre
Bygningsstyrelsen

Arkitekt
H+ARKITEKTER og
Rønnow Arkitekter

Ingeniør
Tækker Rådgivende
Ingeniører

Entreprenør
Enemærke & Petersen

Med tidligere funktioner som statsbibliotek og erhvervsarkiv har bygningen opbevaret bøger og arkivalier på kilometervis af hylder i arkivrum forbundet op gennem etagerne via ristegulve, der har sikret god luftcirkulation og varmefordeling. Med den nye funktion som retsbygning er den beskyttende effekt fastholdt, mens bygningen samtidig er åbnet med mere lys, nye trapper og tilgængelighed for alle med lift og elevator.

Traditionelle materialer og godt håndværk
Bygningen har stået i over 100 år, fordi den er opført af gedigne materialer og solide konstruktioner udført på et håndværksmæssigt højt niveau. Lange levetider er en del af en bæredygtig tilgang, som også er valgt for renoveringens nye tiltag. De skal være af lige så høj kvalitet i materialer og udførelse som den oprindelige bygning og kan derfor holde de næste 100 år. Der er kun tilføjet ganske lidt, og der er stort set ikke fjernet noget fra bygningen, kun de gamle arkivreoler, der er genbrugt i Arkitektskolen Aarhus’ nye bibliotek.

Fra passive til aktive rum
De tidligere arkivrum er i dag indrettet til møderum, grupperum og retssale, dvs. en ændring fra stille til aktive rum, der skal leve op til helt andre krav til lyd, brand og temperatur samt de særlige sikringstiltag, der er krævet i en retsbygning, f.eks. forskellige udgange og gangforbindelser for ansatte og klienter.

De tekniske krav er løst ved at integrere installationer i nogle af de gamle arkivreoler, der er bevaret og bygget om, så de kan indeholde ventilation, radiatorer, køling og talevarsling. Hvor der ikke er teknik, er der lydabsorbenter, så akustikken i rummene forbedres. Reolernes nye indhold er afskærmet af trælister i forskellige bredder og farver, som mimer bøger eller sagsmapper. Hvor de øvrige reoler stod, er gulvene ændret til brædegulve, mens de oprindelige riste mellem reolerne er bevaret, men udstøbt med terrazzo af hensyn til brand og lyd. Der er også lydkrav til de gamle døre, der er gjort mere lydtætte med en ny beklædning af jernplade.

Føringsveje i gamle installationskanaler
Bygningen selv har også bidraget med føringsveje i form af murede installationskanaler fra det oprindelige varmesystem, hvor ny teknik i dag kan føres. Som en del af bygningens energioptimering er der etableret nyt varme- og ventilationssystem, nye tekniske installationer og LED-belysning. De gamle jernvinduer er sat i stand og suppleret med nye forsatsrammer – selvfølgelig udført med mørtefuger, som er en velkendt og langtidsholdbar løsning.

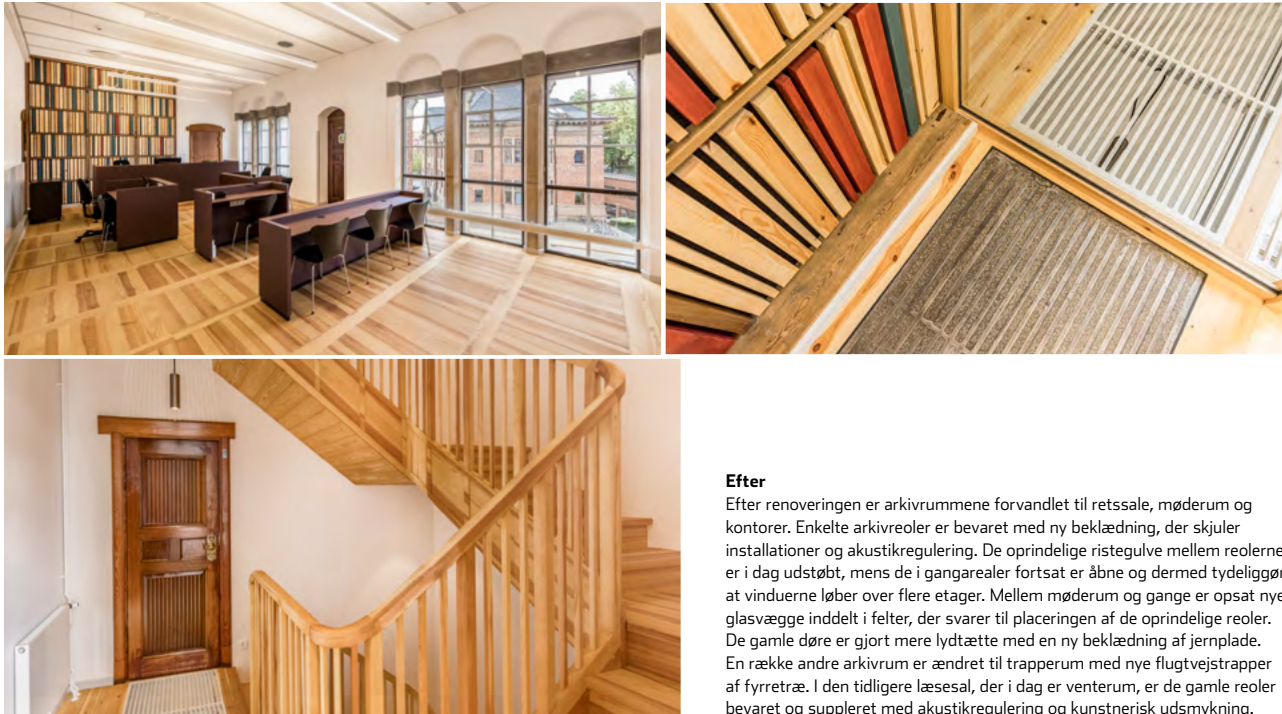
Foræringer fra bygning og inventar
Bygningens centrale og særligt udsmykkede rum er den tidligere læsesal, der i dag er venturum.

→ Her er de oprindelige reoler bevaret, men uden bøger, fordi de kan bruges som kasteskyts. Til gengæld hjælper reolerne i dag med at forbedre lydforholdene, fordi der diskret er indbygget akustikregulering, lige som reolerne også danner ramme om kunstnerisk udsmykning.

I en parterreetage under forpladsen har det været muligt at arbejde mere frit, fordi den ikke er en del af den fredede bygning, og her er bl.a. indrettet ny kantine. I det fredede hus har der ikke været så frie hænder eller mulighed for standardløsninger, men til gengæld får man både en central beliggenhed, en langtidsholdbar løsning, et unikt hus og en synlig historie forærende.

Efter
Efter renoveringen er arkivrummene forvandlet til retssale, møderum og kontorer. Enkelte arkivreoler er bevaret med ny beklædning, der skjuler installationer og akustikregulering. De oprindelige ristegulve mellem reolerne er i dag udstøbt, mens de i gangarealer fortsat er åbne og dermed tydeliggør, at vinduerne løber over flere etager. Mellem møderum og gange er opsat nye glasvægge inddelt i felter, der svarer til placeringen af de oprindelige reoler. De gamle døre er gjort mere lydtætte med en ny beklædning af jernplade. En række andre arkivrum er ændret til trapperum med nye flugtvejstrapper af fyrretræ. I den tidligere læsesal, der i dag er venterum, er de gamle reoler bevaret og suppleret med akustikregulering og kunstnerisk udsmykning.

Før
Før renoveringen blev den største del af bygningen anvendt som arkivrum, der var tætpakket med reoler.

4 GODE GRUNDE

Lisbet Wolters giver her sin begrundelse for, hvorfor Retten i Aarhus – Erhvervsarkivet nomineres til Renoverprisen 2022.

- 1 "Retten i Aarhus – Erhvervsarkivet har en høj eksempelverdi, fordi projektet viser, hvorfor det er vigtigt at tænke over, at vores nybyggeri kan få nye funktioner senere hen. Vi ved ofte ikke til hvad, og derfor skal vi dels lave dem holdbare, og så skal vi tænke på, at det ikke nødvendigvis er i vores egen levetid, at de fremtidige generationer vil transformere bygningen. Man skal altså huske at være generøs i sin udformning, og det er projektet her et godt eksempel på."
- 2 "Det mest inspirerende ved projektet er måden, man har skabt et smukt møde mellem det eksisterende byggeri og de nye elementer. Man har ikke brudt noget ned, men derimod bare skrællet af og nænsomt føjet et ekstra lag til historien, der har gjort bygningen endnu bedre, end den var før."
- 3 "Her har man brugt de tidligere funktioner som inspiration til, hvordan renoveringen skulle se ud. De kunstneriske elementer har fx været med til at skabe en ny atmosfære og lave referencer til de tidligere bogreoler. Det betyder, at huset bevarer fortællingerne."
- 4 "Jeg synes, det er enormt inspirerende, hvordan man har brugt bygningens arkitektoniske struktur til at skabe sammenhængen mellem rum og funktioner med alt fra elevatorer, rør og teknik. Det hele hænger sammen og er gennemtænkt fra start til slut."

NOMINEREDDE TIL RENOVERPRISEN

BYGNINGER, VI BOR I

144 renoveringer fra hele Danmark var i år indstillet til Renoverprisen. Tre unikke projekter har fundet vej gennem nomineringsudvalgets nåleøje og er nomineret i jubilæumskategorien Bolig.

FABERS FABRIKKER

FORSKNING FORNYER DEN GAMLE FABRIK

Fabers Fabrikker i Ryslinge på Fyn har i flere generationer været arbejdsplads for mange af byens indbyggere, men efter lukning i 2010 stod bygningerne tomme. Med udgangspunkt i et forskningsprojekt er en del af anlægget forvandlet til nye og spektakulære udlejningsboliger – på bygningernes præmisser.

Realiseret 2020
Jubilæumskategori Bolig
Areal 1 – 500 m2
Sted Ryslinge
Bygherre Faaborg Midtfyn kommune med støtte fra Trafik-, Bygge- og boligstyrelsen
Bygningssejer Martin Skibsted
Arkitekt Arcgency
Ingeniør Ekolab og Henry Jensen
Rådgiver Arkitektskolen Aarhus, Jord Miljø og Rambøll
Entreprenør PH Byg Faaborg

Rundt om i landet findes mange kulturmiljøer med interessante bygninger, der kan være svære at bruge, når den oprindelige funktion ophører. Sådan et kulturmiljø er Fabers Fabrikker, men på baggrund af et tværfagligt og offentligt støttet forskningsprojekt er der fundet nye veje til renovering af de gamle fabriksrum.

Modularitet viser vejen

Gamle bygninger og rum er som regel mere kringlede og ukurante end nye og derfor sværere at renovere på en rentabel måde, fordi det kræver specialløsninger. Men netop derfor var det også en spændende udfordring for projektet, der resulterede i udviklingen af et nyt byggesystem: Den oprindelige bygning bliver stående med uisolerede rå mure, mens der inde i de enkelte rum bygges en 'boks' af helt nye materialer med rum isolerede og opvarmede efter normal standard.

På baggrund af 3D-skanning af de eksisterende rum kan boksene fremstilles i regulære moduler. Men boksene holder afstand til de oprindelige vægge, og derfor kan skævheder optages i mellemrummene mellem det gamle og det nye, så man sparer dyr arbejdstid på at tilpasse på stedet. De nye lejligheder bliver planlagt ud fra de rum, fabrikken nu engang har, og det giver varierede og unikke boliger.

Det gamle hus er klimaskærm

De nye boligbokse er opført med træskeletkonstruktion og af organiske materialer med træfiberisolering og behøver derfor ikke dampspærre. Træ har en god bæredygtighedsprofil, og det er let at skaffe og at bearbejde, så modulerne kan laves af alle håndværkere og dermed også produceres lokalt. Princippet med et hus i huset betyder, at den gamle bygning beskytter de nye konstruktioner og materialer mod vejrliget, lige som mellemrummene sikrer den nødvendige ventilation af den nye isolering. Modulsystemet er udviklet som såkaldt design for disassembly, hvor det er tænkt ind fra starten, at modulerne kan afmonteres igen, hvis de skal repareres, udskiftes eller bruges et andet sted.

Gammelt og nyt smelter sammen

Når årstiden og vejret er til det, kan rummene i de nye bokse åbnes mod de gamle og uopvarmede rum via foldevægge af glas. På den måde bindes rummene ikke bare visuelt, men også fysisk sammen. De uopvarmede rum kan hele året bruges fleksibelt som værksted, træningsrum, hobbyrum, legerum eller vinterhaves, og med det store samlede areal kan man derfor nøjes med færre nye boligkvadratmeter end ved en total ombygning.

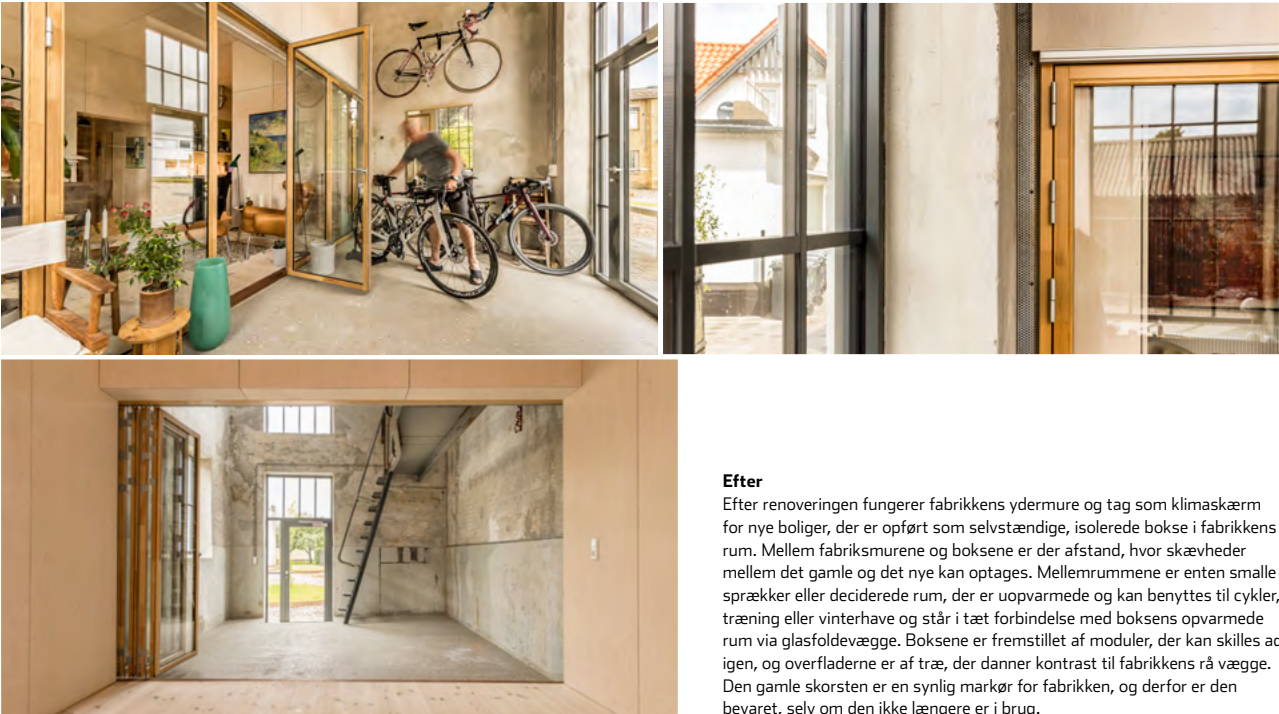

—> Man får meget forærende ved at bevare og renovere frem for at bygge nyt, for der er højt til loftet og flere kvadratmeter, lige som de gamle vægges rå overflader, slidte porte og bevarede jerntrapper står som inspirerende kontraster til de nye boksers præcise og bløde overflader af træ.

Andre forhold i provinsen

Hvor gamle fabrikslokaler går som varmt brød i hovedstadsområdet og de større byer, kan eksisterende byggeri være sværere at udnytte rentabelt i mindre byer. Med det nye byggesystem, som alle frit kan bruge, er den situation nu ændret. Systemet kan tilpasses alle typer bygninger og kan medvirke til, at gamle huse ikke forfalder eller bliver revet ned,

men tværtimod både bidrager til mindre klimabelastning og fastholder en synlig historie. Det styrker stedets identitet og liv til glæde for både beboerne og hele lokalområdet.

Efter
Efter renoveringen fungerer fabrikkens ydermure og tag som klimaskærm for nye boliger, der er opført som selvstændige, isolerede bokse i fabrikkens rum. Mellem fabriksmurene og boksene er der afstand, hvor skævheder mellem det gamle og det nye kan optages. Mellemrummene er enten smalle sprækker eller deciderede rum, der er uopvarmede og kan benyttes til cykler, træning eller vinterhave og står i tæt forbindelse med boksens opvarmede rum via glasfoldevægge. Boksene er fremstillet af moduler, der kan skilles ad igen, og overfladerne er af træ, der danner kontrast til fabrikkens rå vægge. Den gamle skorsten er en synlig markør for fabrikken, og derfor er den bevaret, selv om den ikke længere er i brug.

Før
Før renoveringen stod fabriksbygningerne tomme og var svære at finde nye funktioner til, selv om anlægget er et vigtigt kulturmiljø i lokalområdet.

4 GODE GRUNDE

Kasper Lyngé giver her sin begrundelse for, hvorfor Fabers Fabrikker nomineres til Renoverprisen 2022.

- 1 "Fabers Fabrikker er et eksempel på de her industribygninger, som findes mange steder i landet, hvor man har formået at få dem genaktiveret med stor succes. Det kan ofte være svært at bruge bygningerne som industri igen, men at transformere dem til boliger gør, at historien bliver boende i byen. Og det synes jeg er prisværdigt."
- 2 "Der bliver udviklet meget viden i forbindelse med denne type projekter, og derfor er det også vigtigt, at der kommer noget viden tilbage til dem, der skal lave fremtidens byggeri. Derfor synes jeg, at det er meget imponerende, at man i det her projekt involverer forsknings- og uddannelsesinstitutioner. Det kunne jeg godt tænke mig at se mere af i andre projekter."

- 3 "Der er flere ting, som har et godt potentiale i det her projekt. Blandt andet, at det er et træbyggeri, som er kernen i projektet. Det betyder, at man ikke behøver gøre så meget og samtidig kan minimere mængden af materialer, fordi skallen holder vind og vejr ude."
- 4 "De digitale teknologier som eksempelvis 3D-scanning, der er blevet anvendt i det her projekt, har været med til at mindske spild forbundet med renoveringen. At kunne lave noget på en fabrik, hvor man har en nøjagtig digital model, gør, at man har kunnet minimere spild og dermed mindske omkostningerne forbundet hermed. Det rummer et stort potentiale, som flere bør gøre brug af."

**DET GAMLE POSTHUS
I BRÆDSTRUP**

NYT LIV I TOMME BYGNINGER KAN REVI-TALISERE EN HEL BY

De fleste byer af en vis størrelse rummer centrale bygninger som stationen, mejeriet og posthuset. Når de oprindelige funktioner forsvinder, ligger bygningerne ofte tomme hen, men ikke i Brædstrup ved Horsens. Her har det gamle posthus fået nyt liv som udlejningsboliger og restaurant.

Realiseret 2029
Jubilæumskategori Bolig
Areal 1 – 500 m2
Sted Brædstrup
Bygherre PHC Ejendomme
Arkitekt Tegnestuen Tankestregen
Ingeniør OJ Rådgivende Ingeniører A/S
Rådgiver René Stausgaard Laursen
Entreprenør PHC Entreprise ApS
Entrepriser Murerfirmaet Eilif Nielsens eft.f. A/S Brædstrup stål A/S Gudenå El Service ApS MC Tømrer ApS Murerfirmaet Morten & Chr. Nielsen ApS Brædstrup VVS Teknik ApS Entreprenørfirmaet Jens Jørgensen A/S PHC Entreprise ApS (malere, tømrere og arbejdsmænd)

Det tidligere posthus er fra 1921 og har høj bevaringsværdi. Men i 2005 rykkede postvæsenet ud, så nærområdet i bymidten mistede det daglige liv omkring posthuset. Det er der nu sat en stopper for, efter en privat bygherre har købt og renoveret bygningen.

Boliger i de øvre etager
Posthuset er ompudset, men facaden mod Jernbanegade står stort set som oprindeligt og byder velkommen med den gamle hoveddør omkranset af en enkel, nyklassicistisk portal. Via den originale trappe kommer man til første sal, hvor postmesteren i sin tid boede i en herskabelig lejlighed på 220 m2. Den er i dag delt op til to nye boliger med de gamle døre, gerichter og indbyggede skabe bevaret. Til gengæld er gulve, lofter, køkken og bad helt nyt for at tiltrække lejere, der også får glæde af, at energiforbruget er optimeret med efterisolering og nye vinduer.

Den oprindelige trappe er forlænget til tageetagen, men i samme udtryk, så man kommer stands-mæssigt op til det tidligere loft, hvor der før var bl.a. pigeværelser. I dag er der indrettet to nye lejligheder, der er mindre og billigere og dermed er et tilbud til andre lejer typer, f.eks. studerende. Mens tagkonstruktionen er helt ny og har integreret to kviste med altan, består tagdækningen af traditionelle vingetagsten, lige som de tre murede skorstenspiber er genopført for at styrke husets

oprindelige udseende. Skorstenene er ej blot til pynt, for de bruges til installationer.

Restaurant skaber liv i stueetagen
I stueetagen er livet fra posthusets tid vendt tilbage, men nu i en restaurant med navnet Det Gamle Posthus. Indretningen vidner om lokal-befolkningens glæde over, at bygningen og dens historie er bragt til live igen, for mange kommer forbi og fortæller historier og afleverer genstande, som har relation til postvæsenet, og som nu pryder restaurantens lokaler.

Restauranten hænger i dag tæt sammen med byrummet udenfor gennem et nyt stort glasparti, der kan åbnes mod en plads med udeservering, når vejret vil. Det har krævet forstærkning af de gamle mure med en ny stålkonstruktion at kunne lave så stor en åbning.

Livet i området er vendt tilbage
Gennem tiden var der kommet flere tilbygninger til hovedbygningen, bl.a. en stor sidefløj. Bygherrerne havde fået flere kvadratmeter til udlejning, hvis de havde bevaret den, men de valgte alligevel at rive den ned, så forbindelsen mellem posthuset og stationsbygningen blev genskabt. I tæt samarbejde med kommunen, der ønskede en opgradering af bymidten, blev det triste og døde område foran posthuset og stationen, der var præget af asfalt, —>

→ parkeringsbåse og gammelt plankeværk, nyindrettet som Banetorvet med plads til både aktivitet og ophold. Banestien, der følger den gamle jernbanes forløb, blev ført tilbage på sporet hen over torvet og forbinder i dag byens centrale historiske bygninger: mejeriet, stationen og posthuset.

Renoveringen af posthuset og udviklingen af bymidten er ikke kun til glæde for borgerne og de mange turister, der besøger Brædstrup, men har også inspireret andre til at renovere byens historiske bygninger og skabe nyt liv i dem. Det har været med til at ændre byens lidt triste image til stolthed, og den nye lokale identitet tiltrækker tilflyttere, så byen i dag er i vækst.

Efter
Efter renoveringen har posthuset fået lejligheder på første sal og i tagetagen. Både den oprindelige portal omkring hoveddøren, trappen til 1. sal og døre og skabe i postmesterens tidligere lejlighed er bevaret. I stueetagen er indrettet restaurant, og mange lokale har doneret genstande fra postvæsenets tid, der i dag pryder rummet. Den nyere vinkelbygning er revet ned, så forbindelsen til den gamle station er genskabt, og området omkring posthuset, der ligger mellem stationen og det tidligere mejeri, er i samarbejde med kommunen omdannet til et aktivt sted med udendørsservering, mulighed for både leg og ophold og en stiforbindelse, der følger den gamle jernbane.

Før
Før renoveringen stod det gamle posthus tomt og trist, en nyere tilbygning blokerede for forbindelsen til den gamle station, og området omkring bygningen blev mest brugt til parkering.

4 GODE GRUNDE

Karen Mosbech giver her sin begrundelse for, hvorfor Det Gamle Posthus i Brædstrup nomineres til Renoverprisen 2022.

1 "Det er det lokale engagement og det at skabe et sted, der er mere end bare en renovering, som er unikt ved Det Gamle Posthus i Brædstrup. Historien om, at det er det gamle posthus, som ligger ved siden af den gamle station og overfor den gamle købmand, gør det til noget helt særligt og vigtigt for byen. Det ville man ikke kunne skabe med nybyggeri."

2 "Jeg er imponeret over konceptet, tankegangen og hjertet i projektet. Og så har de skabt nogle lejligheder med balkoner ud til et område med liv."

3 "Udover et godt samarbejde med kommunen, så er projektet også blevet til på baggrund af et godt samarbejde med lokale håndværkere og med et helt tydeligt fokus på en social bæredygtighed, og det er inspirerende."

4 "Der ligger gamle posthuse, apoteker og stationsbygninger i rigtig mange byer rundt omkring i landet, hvor der ikke er nogen, der gør det, som de har formået med Det Gamle Posthus i Brædstrup. Der kommer der bare nogle hvide plader på facaden, og så bliver der anlagt et pizzeria. Det her projekt er blevet lavet med kærlighed, også til facaden, og det har skabt meget høj eksempelværdi."

ELLEBO BLOK 3

NYT LAG PÅ BLOKKEN FORHØJER BOLIGKVALITETEN

I Ballerup ligger det almene boligbyggeri Ellebo, der blev opført i 1963. En af de to blokke er blevet renoveret på baggrund af et koncept, der uden på facaden tilføjer et nyt lag, der integrerer elevatorer og private altaner. Dette nye galleri øger boligernes kvalitet og beboernes fællesskab.

Realiseret 2018	Med en facaderenovering fra 1990’erne var bygningen både byggeteknisk og arkitektonisk klar til noget nyt, og det skete med et galleri uden på nordfacaden. Her klares infrastrukturen, så man ikke behøver bygge om indenfor for at skabe plads til f.eks. elevatorer. Elevatorskaktene, trapper, de åbne altaner og en helt ny tagetage, der er trukket lidt tilbage fra facadeplanet, har forskellige højder og dybder, der gør facaden mere varieret og levende end før.
Jubilæumskategori Bolig	
Areal 5.001 – 20.000 m2	
Sted Ballerup	
Bygherre Ballerup Ejendomsselskab v/KAB	
Arkitekt Adam Khan Architects	Designet til at kunne skilles ad Galleriet er opført som en betonkonstruktion, men selv om produktionen af beton udgør en klimabelastning, er der tænkt på bæredygtigheden ved at undlade at rive bygningen ned, som det skete for Ellebos to af oprindeligt fire blokke. Hertil kommer, at galleriet og nye facadeelementer er designet, så det kan skilles ad og afmonteres i enkeltdele. Betonen kan holde i mange år, mens elementerne måske ikke holder lige så længe – til gengæld kan de skrues ned, så de kan repareres eller udskiftes, uden at hele facaden og betonkonstruktionen bliver berørt af det.
Ingeniør Rambøll Danmark A/S	
Rådgiver Kuben Management	
Entreprenør Enemærke & Petersen A/S og Adserballe & Knudsen A/S	Den tidligere facadebeklædning, der indeholdt asbest, er erstattet af nye, lette facadeelementer med 400 mm isolering og pladebeklædning, som afbryder kuldebroer. De eksisterende vinduer er skiftet ud, nogle af dem til døre, så der stadig
Entrepriser BNS A/S	

kommer godt med dagslys ind, selv om galleriet skygger lidt.

Vinterhaver giver ekstra areal
Lige som galleriet mod nord er et supplement til hver lejlighed, har alle boliger fået ændret de tidligere glasinddækkede altaner på sydfacaden til vinterhaver uden brystninger og derfor med et større glasareal. Mod stuen sørger et oplukkeligt vægparti af glas for en fleksibel brug af vinterhaven, som fungerer som en udvidelse af boligen i sommerhalvåret. Fordi vinterhaven er uopvarmet, tæller den ikke med i boligarealet, og den bidrager med mere dagslys og passiv solvarme.

I alle lejligheder er der nye døre og vinduer, der har været med til at reducere energiforbruget, som er yderligere sænket med konvertering til lavtemperatur fjernvarme, decentral ventilation med varmegenvinding og udskiftning af alle installationer.

Flere boligtyper
I enkelte lejligheder er der flyttet en væg, så badeværelset er gjort større og opfylder krav til tilgængelighed, men lejlighedernes areal er uændret. Til gengæld er der skabt helt nye penthouselejligheder, der er større end de øvrige, så de kan tiltrække nye typer beboere som børnefamilier eller seniorer, —>

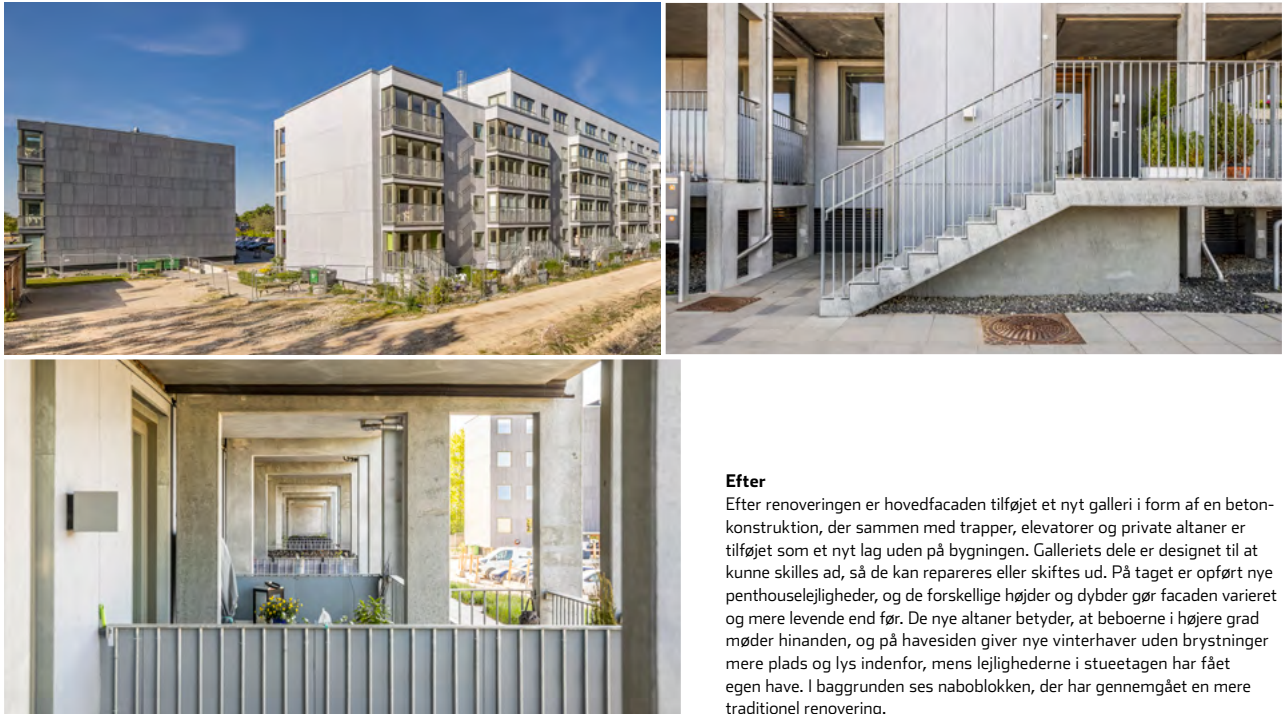

der sælger huset for at slippe for havearbejde og vedligeholdelse. Selv om den nye penthouse-bygning er opført som en let konstruktion af træ, var det en forudsætning at forstærke tagkonstruktionen, og når blokken alligevel skulle renoveres, var det oplagt at gøre det i samme omgang.

Nyt fællesskab

Beboerne har været inddraget fra projektets start, og renoveringen er forløbet godt, bl.a. fordi beboerrepræsentanterne har været aktive og positive hele vejen igennem og har været med på at afprøve nye løsninger. Efter et par års genhusning er de fleste lejere flyttet tilbage. Mange af dem har boet i Ellebo siden opførelsen og kan nu glæde sig over, at de nye

opholdsmuligheder på galleriet ikke bare har givet en tættere sammenhæng mellem inde og ude, men også en tættere relation mellem beboerne, der nu oftere mødes og får en snak fra den ene altan til den anden.

Efter
Efter renoveringen er hovedfacaden tilføjet et nyt galleri i form af en betonkonstruktion, der sammen med trapper, elevatorer og private altaner er tilføjet som et nyt lag uden på bygningen. Galleriets dele er designet til at kunne skilles ad, så de kan repareres eller skiftes ud. På taget er opført nye penthouselejligheder, og de forskellige højder og dybder gør facaden varieret og mere levende end før. De nye altaner betyder, at beboerne i højere grad møder hinanden, og på havesiden giver nye vinterhaver uden brystninger mere plads og lys indenfor, mens lejlighederne i stueetagen har fået egen have. I baggrunden ses naboblokken, der har gennemgået en mere traditionel renovering.

Før
Før renoveringen stod boligblokken med slidte, utidssvarende facader efter en renovering fra 1990'erne, og brystninger reducerede dagslysmængden i lejlighederne.

4 GODE GRUNDE

Karen Mosbech giver her sin begrundelse for, hvorfor Ellebo Blok 3 nomineres til Renoverprisen 2022.

- 1 "Her er der lavet et projekt, som har skabt enormt meget beboerkvalitet, uden at det koster beboerne noget. Galleriet og vinterhaven betaler man ikke for som lejer, og derfor har beboerne også opnået meget kvalitet for pengene. Det synes jeg, er noget af det, der gør det her projekt interessant."
- 2 "Det er spændende arkitektur, som godt kunne skabe eksempelværdi for andre lignende renoveringer. Man kan altså gå til stålet med de her 60'er byggerier, som vi alle sammen kender – de kan godt tåle det."
- 3 "Det med at sætte et galleri på en kedelig facade. Det synes jeg er det helt store inspirationselement, som skaber stor eksempelværdi i projektet – både i forhold til social bæredygtighed og arkitektonisk kvalitet."
- 4 "Ellebo Blok 3 er på mange måder et meget modigt projekt. KAB har været helt fremme i skoene, da de for 10 år siden valgte at gå ind i en international konkurrence, Nordic Built Challenge, hvor de stod med en engelsk arkitekt og et projekt med bæredygtige ambitioner. Der har været mange benspænd for dem på vejen, men alligevel har de klaret den, og nu står de her i dag."

NOMINEREDDE TIL RENOVERPRISEN

BYGNINGER, VI OPLEVER I

144 renoveringer fra hele Danmark var i år indstillet til Renoverprisen. Tre unikke projekter har fundet vej gennem nomineringsudvalgets nåleøje og er nomineret i jubilæumskategorien Institutioner.

DTU - AUDITORIEBYGNING 116

RENOVERING GIVER BEDRE STUDIEMILJØ OG FLERE AKTIVE KVADRATMETER

De oprindelige dele af DTU’s campus ved Lyngby blev tegnet af Eva og Nils Koppel, herunder den centrale auditoriebygning 116 fra 1974. Efter en gennemgribende renovering, der har skabt stor forvandling, rummer den selvsamme bygning nu flere brugere og funktioner end før.

- Realiseret 2021
- Jubilæumskategori Institutioner
- Areal 501 – 5.000 m2
- Sted Kgs. Lyngby
- Bygherre DTU Campus Service, Bygherre
- Arkitekt Rørbæk og Møller Arkitekter
- Ingeniør EKJ Rådgivende Ingeniører
- Entreprenør Jakon
- DGNB-auditor Rambøll
- Lysdesign Lightscapes
- Farvesætning Billedkunstner Malene Bach
- Specialdesignet inventar Christensen & CO
- Brugerinvolvering Mtre arkitekter

I bygningens murede kerne danner tre auditorier centrum med et bredt gangareal udenom. På ydersiden ligger en række undervisnings- og gruppe-lokaler, som før var forholdsvis små og indelukkede, og som med lukkede vægge mod gangen gav en stemning af kælder. I dag er væggene flere steder brudt ned, så lokalerne åbner sig mod gangen og giver fri udsigt til grønne gårdum. En ny møblering i både gangarealer og grupperum udnytter kvadrat-meterne bedre og skaber et imødekomende miljø. De gamle fyrretræsbrædder i loftet er erstattet med egetræslister med akustikregulering, der giver behagelig akustik og skjuler nye installationer.

Fra lavloftet garderobe til lys foyer

I åben forbindelse med gangen ligger indgangs-partiet, som før var lavloftet og dunkelt og primært blev brugt som garderobe og gennemgangsrum. Loftshøjden er i dag øget, og der er tilføjet akustik-regulering. Nye ovenlys og et større indgangsparti af glas i den før meget lukkede ydermur har sammen med ny møblering forvandlet området til et sted, hvor man har lyst til at opholde sig. Den nye glas-facade med 3-lagsruder bidrager også til en bedre sammenhæng mellem ude og inde og større kontakt med de omkringliggende bygninger og udearealer.

Kunst og belysning i højsædet

Renoveringen er gennemført med respekt for de originale, gedigne materialer, ikke kun af arkitek-toniske grunde, men også fordi materialer, der

holder længe, har en god bæredygtighedsprofil. Af samme grund har de gamle skifergulve undervejs i byggefasen været beskyttet med afdækning af genbrugstræ. De oprindelige betonsøjler er afrenset for uoriginale malingslag, og nye materialer og farver er afstemt efter det eksisterende, men i nyt design udført af en lysdesigner og en kunstner. Udover farvesætning af møbler og af vægge i de nye vindfang, der gør det lettere at orientere sig, har den kunstneriske udsmykning omfattet en nyfortolkning af solafskærmning af et højt vindues-bånd. Afskærmningen er ikke monteret direkte ved vinduerne, men frit i rummet, og består af tre lag tekstilpaneler i forskellige farver. Det omfattende belysningsdesign arbejder med dagslys og kunstlys på forskellige måder, som understreger de enkelte rum og også bygningen set udefra, hvor den lige som oprindeligt lyser som en lanterne.

DTU’s største auditorium

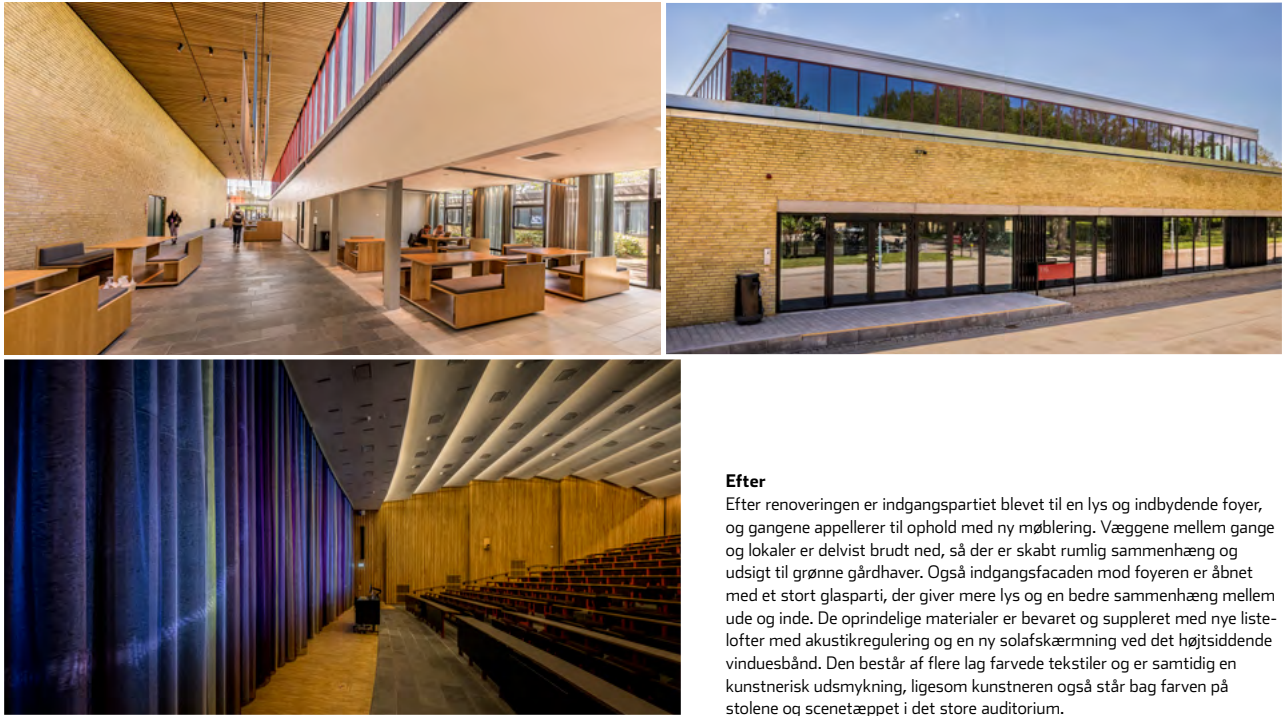
Også det centrale auditorium, der med plads til 275 personer er det største på campus, har nydt glæde af lys- og farvesætning, hvor de oprindelige stolerækker er ombetrukket i ny farve, og et stort scenetæppe er et værk i sig selv. Nye AV-muligheder, en lavere hældning på de faste borde, så de studerendes lap-tops ikke glider ned, akustikregulering på væggene og nyt ventilationsanlæg med varmegenvinding giver bedre arbejdsforhold og indeklima, der betyder, at de studerendes indlæring er forbedret.

→

→ **Langtidsholdbar arkitektur**
Bygningen rummer også to mindre auditorier, der ligeledes har udgangspunkt i forbedringer af indeklimaet og reducere af energiforbruget. De er bygget mere radikalt om, så de passer til nutidens aktive og inkluderende undervisning. Mens studieformer ændrer sig, er den oprindelige arkitektur og de gedigne materialer langtidsholdbare, og med bevaring af store dele af bygningen og nænsomme nye tiltag er der i dag skabt bedre rammer om undervisning, sociale arrangementer, møder og festlige begivenheder.

Efter
Efter renoveringen er indgangspartiet blevet til en lys og indbydende foyer, og gangene appellerer til ophold med ny møblering. Væggene mellem gange og lokaler er delvist brudt ned, så der er skabt rumlig sammenhæng og udsigt til grønne gårdhaver. Også indgangsfacaden mod foyeren er åbnet med et stort glasparti, der giver mere lys og en bedre sammenhæng mellem ude og inde. De oprindelige materialer er bevaret og suppleret med nye liste-lofter med akustikregulering og en ny solafskærmning ved det højsiddende vinduesbånd. Den består af flere lag farvede tekstiler og er samtidig en kunstnerisk udsmykning, ligesom kunstneren også står bag farven på stolene og scenetæppet i det store auditorium.

Før
Før renoveringen lå indgangspartiet og de brede gangarealer triste og ubenyttede hen, og auditorierne levede ikke op til moderne standard for indeklima og undervisning.

4 GODE GRUNDE

Kasper Lynge giver her sin begrundelse for, hvorfor DTU – Auditoriebygning 116 nomineres til Renoverprisen 2022.

- 1 "Projektet har haft meget fokus på sundhed i bygningen, brugen af certificerede produkter og indeklima, men de har også formået at udnytte de fysiske rammer til at skabe nogle områder, hvor de studerende mødes. Der er altså flere dele af projektet, som jeg mener bør fremhæves."
- 2 "Mange ting ændrer sig med tiden, hvilket gør, at bygninger bliver mindre attraktive. En gang imellem bør man stoppe op og se, hvordan en bygning egentlig bruges af de mennesker, der er i den. Og så handle på det. Det synes jeg, at man har formået at gøre renoveringen af DTU – Auditoriebygning 116, og det er meget inspirerende."
- 3 "DGNB har være en god retnings-giver til at sikre, at man er kommet ind på forskellige elementer af bæredygtige tiltag i renoveringen. Især når der har været så mange med, som vi kan se her. Det har været et fælles referencepunkt for hele holdet bag, der har sikret, at man er kommet hele vejen rundt og har forholdt sig til alt fra kemi til biodiversitet, hvilket er meget positivt."
- 4 "Eksempelværdien er meget tydelig, da renoveringen er blevet et referenceprojekt for andre renoveringer på DTU. Også andre universiteter og uddannelses-institutioner kan blive inspireret her, fordi DTU, med det her projekt, er gået langt med især den bæredygtige tankegang."

**BØRNEHUSET
PALETTEN**

BEVARING GIVER BONUS FOR BØRNENE

Det tidligere Blaagaard Seminarium i Søborg, tegnet af Jørgen Bo og Karen og Ebbe Clemmensen og opført i 1960’erne, har i dag fået nye brugere. En integreret daginstitution har ved at genanvende nogle af de eksisterende bygninger fået ekstra kvadratmeter og frodige udearealer forærende.

Realiseret
2021

Jubilæumskategori
Institutioner

Areal
501 – 5.000 m2

Sted
Søborg

Bygherre
Gladsaxe Kommune

Arkitekt
Rubow Arkitekter A/S

Ingeniør
JL Engineering A/S

Rådgiver
Ejendomscenteret
Gladsaxe Kommune

Entreprenør
Ason A/S

Seminariet, der havde stået tomt siden 2014, består af de oprindelige rødstensbygninger og to fløje tegnet af 3XNielsen i 1990’erne. Fordi bygningerne er fyldt med børn, der kommer i nærkontakt med materialer og overflader, er det vigtigt at bruge giftfrie produkter, og renoveringen er da også blevet svanemærket som et af ganske få projekter i Norden. Den oprindelige seminariebygning har kobberbeklædning på tagudhænget og vinduer af mahogni, materialer som man i et svanemærket hus normalt ikke kan bruge. Det har derfor givet nogle udfordringer at kombinere bevaring og svanemærkning, men til gengæld holder de gedigne materialer længe til glæde for klimaregnskabet.

Nænsomme facadeændringer
Energiforbruget er reduceret med efterisolering, ligesom ruderne er skiftet til lavenergiruder. Den oprindelige bygning er bevaringsværdig, så det har været afgørende kun at skifte ruderne og bevare de oprindelige rammer og karme. I facadepartierne indgår en dør for hvert grupperum, så der er direkte adgang til udearealerne. Man skulle tro, at de helt nye døråbninger altid har været der, for de er nænsomt tilpasset facadernes takt. Tagudhængene, der tillige fungerer som solafskærmning, er også bevaret og bidrager til den høje arkitektoniske værdi.

Facadebeklædning skaber sammenhæng
I fløjen fra 1990’erne er der gået mere radikalt til værks, fordi bygningen ikke havde tilsvarende kvaliteter. Den lukkede stueetage er nu aktiveret med vinduer og døre, og bygningen har fået ny facadebeklædning af cortenstål, der har samme tone som de gamle rødstensfacader. Der er ligeledes skabt et nyt udhæng, der ikke kun er en praktisk overdækning, men spiller videre på udhængsmotivet i de oprindelige bygninger. Begge fløje hænger derfor bedre sammen nu både arkitektonisk og funktionelt.

Nye overflader af hensyn til akustik
I 1990’erfløjen ligger vuggestuen, som har fået ekstra rum, fordi der var flere kvadratmeter i de eksisterende bygninger, end man havde fået i et nybyggeri. Den ældre fløj rummer børnehaven, og de to fløje bindes sammen af en ny bygning, der er børnehusets knudepunkt med tæt tilknytning til køkkenet og lederkontoret.

Det har været nødvendigt med akustikregulering på børnehavens murede vægge, der oprindeligt stod med malede overflader, men i dag er beklædt med akustikplader. Der er ligeledes nye lofter med integreret ventilation, og de nye akustikplader er inspireret af den oprindelige loftsbeklædning.

—> Til gengæld kunne de originale klinker på gulvene bevares netop pga. akustikreguleringen de andre steder. Også de indvendige døre skulle leve op til krav til lyd og brand og måtte derfor skiftes ud til nye, mens en stor del af inventaret derimod består af genbrugte og istandsatte møbler samlet fra kommunens lagre.

Ny legeplads giver liv
Med direkte adgang indefra og med opgradering af facaderne er området bag de to bygninger i dag ændret fra en kedelig bagside til et aktivt sted med en ny legeplads. Kommunens træpolitik har sikret, at de eksisterende træer blev bevaret, og området byder både på ældre frugttræer og en frodig bevoksning, der kaldes

skoven. Uden for børnehusets åbningstid er legepladsen åben for alle kvarterets børn, og den øgede aktivitet i området bidrager til den igangværende ændring fra tørt seminarie-bebyggelse til en ny attraktiv bydel.

Efter
Med renoveringen er de forskellige fløje bundet bedre sammen både med et nyt indgangsparti og omkring den nye legeplads, hvor betonbygningens nye facadebeklædning af cortenstål visuelt matcher de oprindelige materialer. I den ældste bygning er de røde mursten, vindueskarme og -rammer og kobberbeklædte tagudhæng bevaret, og nye døre, der er nænsomt tilpasset facadetakten, giver god forbindelse mellem inde og ude. Tagudhængene flugter med de oprindelige lofter indenfor, mens der på det meste af loftsfladen er etableret ny akustikregulering. Også vægge og lofter i gangarealerne har fået akustikbeklædning, mens de oprindelige gulvfliser til gengæld kunne bevares.

Før
Før renoveringen stod de gamle seminariebygninger tomme, og bygningerne fra forskellige tidspunkter hang dårligt sammen, både funktionelt og arkitektonisk.

4 GODE GRUNDE

Henrik Mielke giver her sin begrundelse for, hvorfor Børnehuset Paletten nomineres til Renoverprisen 2022.

- 1 "Det er et særdeles godt projekt, fordi man har set muligheder i de eksisterende bygninger og konverteret dem til et spændende børnehus med mange rum og forskellige funktioner, som man ikke ville have haft, hvis man skulle have bygget nyt."
- 2 "Der er tydelige spor af den gamle arkitektur fra både midt 60'erne og midt 90'erne. Man har bibeholdt det arkitektoniske udtryk, som de oprindelige arkitekter havde tænkt, men samtidig gentænkt det på en god og ordentlig måde, så man tydeligt kan se det gamle aftryk, men også de nye tiltag."
- 3 "Børnehuset Paletten er en svanemærket renovering, og faktisk den første svanemærkede daginstitution som renoveringsprojekt, hvilket viser Gladsaxe Kommunes ambitiøse mål omkring bæredygtighed. Og det mener jeg bestemt er værd at hylde."
- 4 "Når der ikke er nogen børn i daginstitutionen, så er udearealet åbent for naboerne, der kan komme og bruge området, som de har lyst. Det er et rigtig godt bidrag til lokalområdet, der pludselig har fået nogle fine og spændende faciliteter, hvor de kan mødes."

VESTSALEN I FÆNGSLET

MURGENNEMBRUD BANER VEJEN FOR NYT LIV I FÆNGSLET

Med opførelsen af statsfængslet i 1853 fik Horsens et tilskud af nye arbejdspladser, men fra 1970’erne og frem til lukningen i 2006 gav fængslet byen et blakket ry. Men i 2012 startede en løbende transformation, der har åbnet de lukkede mure og gjort fængslet til en kulturdestination.

Realiseret 2021
Jubilæumskategori Institutioner
Areal 501 – 5.000 m2
Sted Horsens
Bygherre Bygningsfonden FÆNGSLET
Arkitekt CUBO Arkitekter
Ingeniør Rambøll
Rådgiver Niras
Entreprenør CASA A/S

Mens fængslet stadig var aktivt, begyndte en indsats for at forvandle Horsens fra fængselsby til oplevelsesby. Da fængslet lukkede, mente nogle horsensianere, at det burde rives ned, mens andre så den gamle bygnings potentiale i den kulturelle omstilling. Frem for at opføre en ny bygning skræddersyet til events, konferencer og koncerter har man ved at transformere fængslet ikke blot sparet CO2-udledning, men også fået nogle helt særlige rum, som ikke kun tiltrækker gæster, men også dem der skal optræde der.

Et stort hul i muren

Renoveringen omfatter den vestlige del af det samlede fængselsanlæg omkring den vestre indergård, og efter transformationen er der i dag tre sale med tilhørende faciliteter som køkken, opvask, lagerplads, toiletter, garderobe og back stage-lokaler. Cellefløjen mod vest er i den nederste 1½ etage gennembrudt, så der hele vejen fra udearealerne og ind i indergården er skabt en sammenhængende flade af beton, der binder den udendørs plint, de to sale i fløjen og den nye sal i indergården sammen både fysisk og visuelt. De mursten, der blev fjernet, er bevaret og afrenset, og mens nogle af dem bliver brugt til reparationer i fængslet, kan resten genbruges i andre byggerier.

Indskudt boks af stål

Hullet fyldes ud af et nyt indgangsparti af glas i en indskudt stålboks, der rummer de to mindste sale.

Udskiftningen af de bærende teglmure med en ny stålkonstruktion uden at svække det konstruktive system krævede specialløsninger, hvor nye 1,5 m høje stålbjælker er skudt ind for at bære de øvre etager. Takket være en lang og grundig planlægning lykkedes det at gennemføre manøvreren uden revner i den gamle bygning. De bærende stålkonstruktioner har sort brandmaling, der står godt til de rustikke teglmure, lige som boksens beklædning af corten-stål er valgt for at skabe slægtskab mellem gamle og nye materialer.

Kig til himlen i fængselsgården

Centralt i fængselsanlægget findes to tvillingegårde, og i dag er den vestre indergård transformeret til en højloftet sal. En ny overdækning med shedtag og ovenlys sørger for, at himlen og lyset finder vej ned i salen. Overdækningen er konstrueret af CLT-elementer, dvs. krydslamineret tømmer, og blev samlet i sektioner, der integrerer ovenlys, isolering, loftsplader, lys og varme, der derefter blev hejst på plads.

Specialdesignede akustikløsninger

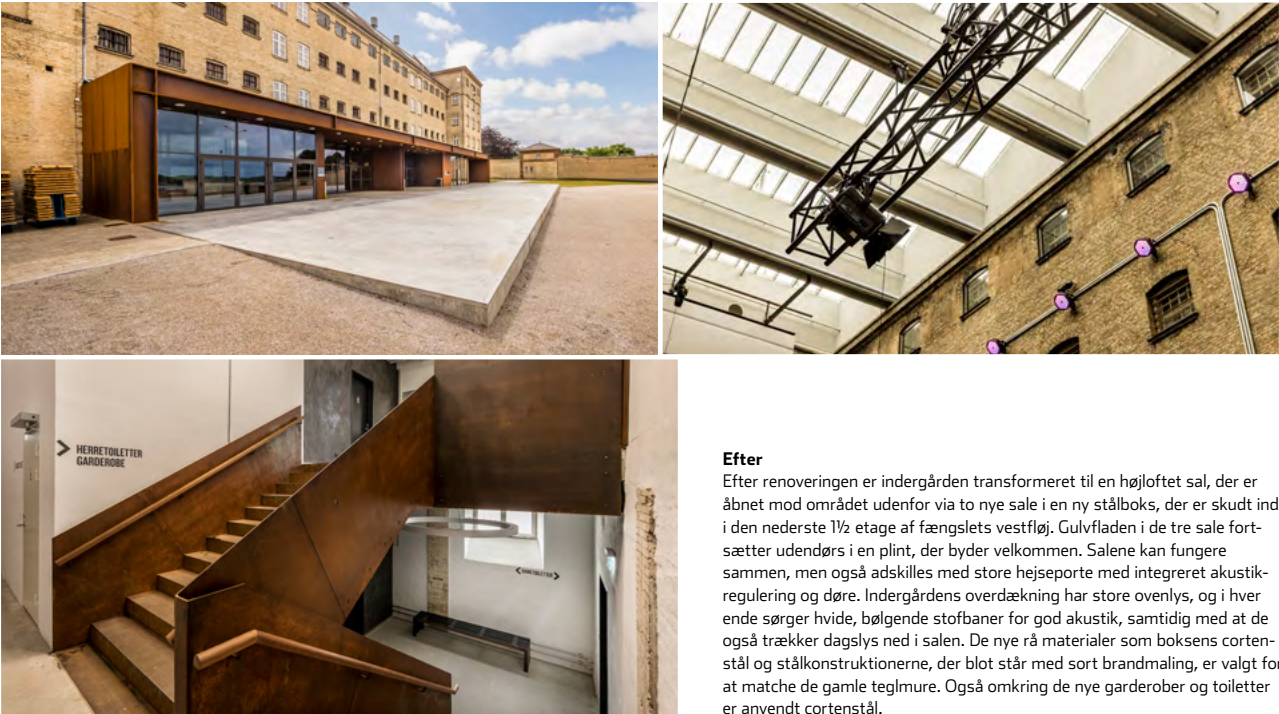
I hver ende af salen er der etableret akustikregulering i form af store stofpaneler. De er specialdesignet af kunstnere og håndsyet på stedet af fire syersker, mens der blev bygget. De tre sale kan fungere sammen, men også hver for sig, og for at skabe en opdeling, der også kan forhindre

—> lydgene mellem salene, måtte der igen særlige løsninger til. Resultatet blev nogle store porte, der består af hule stålkasser fyldt med akustikmateriale. Der er også døre i, så der er passage mellem salene, når portene er sænket. Selv om hver port vejer 6 tons, kan de hurtigt hejses op og ned.

Fra dårligt image til succeshistorie
At renoveringen lykkedes, skyldes ikke kun kreative fagfolk, men også en række dedikerede ildsjæle, der troede på projektet. Undervejs er brugere og interessenter, herunder borgerne, blevet involveret og orienteret om byggeriet, der flere specialløsninger til trods blev afleveret før tid og under budget. Alle kan i dag glæde sig over, at det triste fængsel er forvandlet til et kulturelt fyrtårn.

Efter
Efter renoveringen er indergården transformeret til en højloftet sal, der er åbnet mod området udenfor via to nye sale i en ny stålboks, der er skudt ind i den nederste 1½ etage af fængslets vestfløj. Gulvfladen i de tre sale fortsætter udendørs i en plint, der byder velkommen. Salene kan fungere sammen, men også adskilles med store højseporte med integreret akustikregulering og døre. Indergårdens overdækning har store ovenlys, og i hver ende sørger hvide, bølgede stofbaner for god akustik, samtidig med at de også trækker dagslys ned i salen. De nye rå materialer som boksens cortenstål og stålkonstruktionerne, der blot står med sort brandmaling, er valgt for at matche de gamle teglmure. Også omkring de nye garderober og toiletter er anvendt cortenstål.

Før
Før renoveringen stod fængslet tomt, og den vestre indergård var med sine små cellevinduer og lukkede mure helt afskåret fra omverdenen.

4 GODE GRUNDE

Lisbet Wolters giver her sin begrundelse for, hvorfor Vestsalen i FÆNGSLET nomineres til Renoverprisen 2022.

1 "Man har brugt renoveringen af Vestsalen som en identitetsskaber for det eksisterende byggeri. Der er her tale om et byggeri med en ret speciel historie, der i det her tilfælde har været negativ for både by og befolkning. Den historie vil man gerne vende, og derfor har man brugt renoveringsprojektet til fysisk at vise, at det nu er en anden tid. Nu kommer der til at ske noget nyt med FÆNGSLET i Horsens. Og det er ret interessant."

2 "De har jo simpelthen skåret i en bygning og valgt et greb, som faktisk er rigtig svært. Man kunne sagtens have valgt alle mulige andre måder, men det har været vigtigt at gøre noget meget radikalt. Og det synes jeg, der er en god eksempelværldi i. Det kan nogle gange være nødvendigt at være meget tydelig omkring, hvad man gør, hvis man vil skabe et helt nyt udtryk som her."

3 "Den fleksibilitet, der er i byggeriet: Porte der kan skydes op og ned, foldedøre der kan gøre nogle ting, det er jo dét, der kan gøre, at anvendelsen bliver mere nuanceret og henvender sig til flere forskellige målgrupper."

4 "Det er interessant, hvordan de tidligere funktioner ofte kommer til at spille ind i måden, man renoverer, og hvad det er for et greb, der føles rigtigt. Det formsprog man ender med at renovere i, er enormt påvirket af, hvad bygningen var før. Og det gælder også i det her tilfælde."